

evropske civilizacije — želi preseči. Bartolova novela, ki smo jo malo prej označili kot težno, ima potemtakem v bistvu nekakšne osveščevalne težnje in tako nekako presega vlogo in doseg umetnosti. Čeprav dela s takšnimi težnjami v času ekspresionizma niso bila redka, pa se je verjetno enaindvajsetletni pisatelj vseeno že zavedel preambicioznosti svojega prvenca in zlasti tega, da s svojim pisanjem prestopa meje umetnosti. Morda je bil tudi v tem spoznanju eden od razlogov za odločitev, da nedvomno dobro napi-

sanega in jezikovno in slogovno dovolj čistega dela ne predloži v branje.

Seveda pa je odločitev Založništva Tržaškega tiska, ki je novelo izdalo lani, nadvse hvale vredna. Ne samo zato, da ima slovenski bralec na razpolago celoten avtorjev opus, temveč še bolj zavoljo tega, da se izpopolni podoba slovenske književnosti v času med obema svetovnjima vojnama in slovenskega literarnega ekspresionizma, v katerega novela najbolj sodi.

Tone Peršak

SPREHOD PO JUGOSLOVANSKIH IN TUJIH REVIJAH

Zagrebski Vjesnik v številki 14069 komentira pisanje Borbe o knjigi, ki na predstavitvi že zlepa ni zbudila toliko zanimanja. To je delo dr. Žarka Gavrilovića *Na braniku vere in naroda*. Na predstavitvi, kakor piše Mirko Mlakar v Borbi, je bilo slišati tudi besede, ki jih je ob tej knjigi izrekel dr. Vojislav Šešelj, namreč o genocidu med Srbi ne le na Kosovu, ampak tudi v Bosni in Hercegovini, Dalmaciji in Slavoniji, Črni gori in Vojvodini. S ploskanjem prekinjen Vojislav Šešelj ni omenil Makedonije, vendar je eden izmed razpravljalcev spomnil, da v Makedoniji prisvajajo samostane in druge srbske pravoslavne zgradbe. »Grize pa nas, da niso tudi Slovenci na seznamu iztrebiteljev Srbov,« z grenkim sarkazmom ugotavlja Borbin komentator ob Gavrilovićevi knjigi, ki je menda ena sama lamentacija nad prikrajšanostjo Srbov v Jugoslaviji.

čevega dela *Molitev za moje brate*. Vesna Čušević Kreho se oglašča z načelnim razmišljanjem *Priredbe v besedilu* — *priredba besedila*. Radomir Baturan piše o človeku, naravi in okolju v romanih Borislava Pekića.

*

V tretji številki celovškega časopisa *Fidibus*, ki izhaja štirikrat na leto, lahko preberemo zapis Denisa Poniža o slovenski liriki med letoma 1965 in 1985. Sledi pregled poezije trinajstih pesnikov, ki je izšla v tem času, vendar med njimi ni niti enega izmed starejšega rodu, pa tudi od mlajših ni nobenega, ki se ni dokončno in povsem odrekel tradiciji. Med izbranimi pesniki je tudi ena sama zamejska pesnica. Pač pa je Slavko Jug v tem časopisu objavil oceno pesniške zbirke koroškega pesnika Janka Ferka *Napisi na zid zemlje*.

*

V 235. številki pariškega časopisa *Magazine littéraire* lahko preberemo vrsto sestavkov o Martinu Heideggerju. Nekateri, kot lahko preberemo, ga imajo za največjega filozofa našega stoletja, vendar njegovo delo niti deset let po smrti ni docela ovrednoteno. Heideggerjevo življenje in delo predstavlja

V dvojni številki (deveta in deseta) sarajevskega *Izraza* objavlja Aleš Debeljak esej z naslovom *Žrtvovani rod* v prevodu Lazarja Amidžića. Besedilo se loteva usode glavnega junaka Olja-

glavni urednik časopisa Jean-Jacques Brochier. Frédéric de Towarnicki piše o biti in času, poleg vrste drugih prispevkov pa so objavljeni tudi še neobjavljeni Heideggerjevi teksti. Časopis med drugim poroča o dveh pomembnih umetnostnozgodovinskih knjigah, ki zadevata likovno umetnost XIX. stoletja. Med novimi romani časopis poroča o prvem in zadnjem romanu igralka Simone Signoret *Zbogom, Volodja*, ki je izšel kot žepna knjiga. Mi ga že imamo v slovenskem prevodu.

*

Prva številka časopisa Povelja, ki je izšla v novi seriji v Kraljevu, se predstavlja z novim uredniškim odborom. Glavni in odgovorni urednik Milan Dačović v uvodni besedi napoveduje, da bo ta revija odslej prinašala »nekatero vidike povojne kulturne ustvarjalnosti v Kraljevu«. Spremljala pa bo tudi dogajanja v jugoslovanskih republikah. Že v tej številki prinaša prispevka, ki sta ju imela na blejskem mednarodnem srečanju pisateljev, ki ga je pripravil slovenski center PEN, Predrag Palavestra in Dimitrij Rupel. Naslov Ruplovega predavanja, ki ga je prevedel Milosav Slavko Pešić, je *Sovražnik ljudstva*; v njem se dotika socialnega, razrednega in ideološkega sovraštva. Miodrag Novaković piše o dogajanjih v jugoslovanskem igranem filmu. V prispevku omenja tudi nekaj slovenskih filmov. Tako je o filmu *Ovni in mamuti* med drugim zapisal: »Filip Robar Dorin se je že v svojem prvem dolgometražnem dokumentarcu ukvarjal z usodo etnične identitete, z Romi, in s fatalistično odločenostjo določene-ga števila predstavnikov te izrazito in prvinsko migratorne skupnosti, da bi tudi v Sloveniji nadaljevala svoje potepuško življenje na kolesih. To kajpak izziva odpor druge — staroselske strani. Zdaj je v filmu *Ovni in mamuti*, stvaritvi nedoločene zvrsti, kjer

se spet pojavlja pretežno dokumentarna faktura, kjer pa se eksperimentira celo z narisanimi simboli, načenja tudi neko posebno jugoslovansko snov — zgodbo o doseljivanju Bosancev. Ko se skljuje na Marxa, samim Slovencem, zlasti tistim, pri katerih to priseljivanje izziva včasih žolčne odpore in negodovanja, priporoča razmišljanje o potrebi po vitalnejšem vključevanju v spremenjeni vsakdan, če si zares ne želijo doživeti žalostne usode davno izumrlih in pozabljenih mamutov... Nestrpnost je prava snov Robarjevega filma, toda nestrpnost, ki jo je res treba preseči, odpraviti in izkoreniniti«, piše Miodrag Novaković, ki omenja še slovenske filme *Razseljena oseba*, *Naš človek in Dediščina*, ustavlja pa se še ob filmu *Butnskala*. »To je na videz težko razpoznavna, »odštekana«, stilizirana, kostimirana fantastika, abstrakten, hermetičen film, nekoliko dolg in neuravnotežen, vendar je to kljub vsemu stvaritev, ki izjemno odrsko satirično, kafkovsko sprevrženo manipulira z nekakšnimi kolikor toliko nespoznanimi stanji, prevzetimi, lahko bi rekli, tudi iz naše resničnosti. To je predvsem verodostojna umišljenost, uporna vizija, ki z vsemi silami opozarja na imperializem doktrinarnega mišljenja, na neodvisnost nekaterih skupinskih neprilagodljivosti in obnašanj, na zaletavanje z glavo skozi zid. Od tod bržčas tudi tisto občutenje bivanjske ogroženosti in paranoično fabriciranje izmišljenih sovražnikov...«, piše Miodrag Novaković v kraljevski Povelji.

*

Hkrati s prvo so nam poslali tudi dvojno, to je drugo in tretjo, številko kraljevske Povelje. Objavlja esej Marjana Rožanca *Umreti lepo*, ki ga je prevedel Milosav Slavko Pešić, iz časopisa *Problemi* pa je prevedel tudi sestavek Jaša Lukića *Zlobca Slovenski narod, kultura in neprijetna gostja politika*.

Dragutin Ognjanović pa je prevedel 18 sonetov Tomaža Šalamuna. S skupnim naslovom *Izziv soneta* je izšla tudi beležka o pesnikovem življenju in delu.

*

Dometi, časopis za kulturo, ki izhaja v Somboru, je prvih petiindvajset strani svoje 45. številke posvetil Cirilu Zlobcu. Zlobcu je namenjena celotna uvodna rubrika. Imetnik prinaša obširno bibliografsko beležko o avtorju, nato sledi sedem strani iz pogovora, ki ga je urednik revije Miro Vuksanović imel s C. Zlobcem v somborski mestni knjižnici letos spomladi (O jugoslovanstvu in poeziji, o politiki in Vidmarju...), za tem sledi obsežen cikel štirinajstih pesmi iz zbirke *Nove pesmi* v prevodu Milosava Slavka Pešića; to obsežno predstavitev pa končuje spremna beseda Orfejsko zaupanje v besedo, ki jo je Tone Pavček napisal za že omenjeno Zlobčevo zbirko.

*

V hercegovskem mestecu Stolac imajo vsakoletni dvodnevni kulturnoumetniški festival, ki je značilen po tem, da je drugi dan posvečen enemu izmed uglednejših jugoslovanskih pesnikov: letos je festivalski odbor povabil v goste Cirila Zlobca, občinstvu ga je predstavil Ivan Cesar iz Zagreba, ki je hkrati avtor krajšega eseja o Zlobčevem pesništvu (Ciril Zlobec — dostojanstvo pjesnika), objavljenega v zborniku *Slovo gorčina*, ki je v celoti posvečen festivalu. Poleg Cesarjevega eseja prinaša zbornik tudi analitično oceno Zlobčevih *Novih pesmi* ob srbohrvaški izdaji pri sarajevski založbi Veselin Masleša izpod peresa Zilhada Ključanina (Kontemplacija, ljubezen, besede, Ciril Zlobec: *Nove pesmi*) in krajši izbor pesmi v prevodu Roksande Njeguš.

*

La Battana, literarni trimesečnik, ki izhaja v italijanščini na Reki in je namenjen predvsem bralcem v Italiji, objavlja pa avtorje obeh sosednih držav, prinaša v svoji najnovejši, 81. številki panoramski izbor iz mlajše slovenske sodobne poezije. Izbor pesmi, v katerih so reprezentativno zastopani Jure Detela, Jaša Zlobec, Boris A. Novak, Aldo Žerjal, Milan Kleč in Aleš Debeljak, uvaja analitičen esej Jaše Zlobca. Spis ni namenjen samo predstavitvi objavljenih pesnikov, saj skuša njegov avtor ugledati mlado slovensko poezijo v kontekstu celotnega našega povojnega pesništva. Pesmi in esej je prevedel Sergij Šlenc, uredništvo pa je pokazalo naklonjenost do slovenske mlade poezije tudi s tem, da jo je objavilo na uvodnem mestu.

*

Večji del 2. številke glasila *Zeitschrift für Kulturaustausch*, ki izhaja v Stuttgartu, napolnjuje razprava z okrogle mize o sodobni nemški umetnosti na tujem. To posvetovanje je pripravil stuttgartski Inštitut za odnose s tujino. Prireditelj je imel v mislih pogovor o likovni umetnosti, zato se ga je udeležilo več slikarjev, kustosov, postavljalcev razstav, umetnostnih zgodovinarjev in drugih likovnih delavcev iz Nemčije, trije pa so prišli iz tujine. Zbrali so se z namenom, da bi spodbudili povpraševanje po tej umetnostni zvrsti, ki ima poleg glasbene umetnosti najlažjo pot po svetu. Razpravljalci so opozarjali, da je bila nemška povojna likovna umetnost do začetka šestdesetih let kljub temu neznana v svetu. Ustavljali pa so se ne le ob organizacijskih vidikih takšnega pretoka umetniških dosežkov, ampak tudi ob teoretičnih, saj je nekdo menil, da lahko likovna umetnost zajame preteklost, označi sedanost in nakaže prihodnost kake dežele in naroda.

*

V sedmi številki bratislavskega Romboida piše Pavol Števček o obzorjih satirične poezije, pri čemer ostaja v mejah tovrstne slovaške ustvarjalnosti. Miroslav Mikulašek je napisal prispevek *K razvoju ustvarjalne zasnove socialističnega realizma*, v katerem navaja k celovitejšemu gledanju na ta umetnostni slog v literaturi in polemizira s srbskim književnikom Svetom Lukićem. V tej zvezi je Miroslav Mikulašek med drugim zapisal: »Z veliko bolj »znanstvenim« pojmovnim inventarjem se odlikuje zasnova jugoslovskega literarnega teoretika in estetika Sveta Lukića. Ta znanstveni raziskovalec odklanja že sam izraz socialistični realizem kot neprimerno onesnaževanje estetske kategorije z ideološko političnim, sociološko drugačnim odmerjanjem, omalovažuje tudi vso

njegovo programsko zasnovo kot sinonim za stalinizem na področju kulture in umetnosti in stavlja proti njemu nesprejemljivo tezo socialistične estetike. Teze te platforme naj bi se izražale kot del estetskega, ustvarjalnega momenta v ustvarjalnem procesu in dejanju, izzvenele pa naj bi kot programska različica »čiste umetnosti«. Sveta Lukić trdi, da umetniškega dela ni mogoče skrčiti na funkcijo, da bi odsevalo resničnost, niti ne pomerjati z »uporabnim namenom«, ker je »neodvisno od krajevne obarvanosti in drugih obrobnih sestavin in neestetskih primesi«, ker je avtohton ustvarjalni sistem, organiziran zgolj s pogledom na lastna imanentna načela,» polemizira Miroslav Mikulašek in zagovarja uradno učenje o socialističnem realizmu.

A. A.

ODMEVI NA ...

Popravek k Trstenjakovemu članku o Kocbeku,

v Sodobnosti št. 8—9, 1986, str. 712 sl.

Vekoslav Grmič mi sporoča, da mu »javno mnenje« o Kocbekovem kompleksu mežnarjevega sina »ni prišlo nikdar na uho«, in da je zato moja razlaga tega v zvezi z njim zmotna, ker da mu najprej nekaj podtikam, potem pa tisto zavračam. — Če je tako, potem seveda prav rad zbrišem Grmičevo ime s svojega prispevka k Simpoziju o E. Kocbeku in popravim krivico, ki bi ga utegnila prizadeti in jemati dostojanstvo, in sicer tem raje, ko vidim, da se z njim v tej točki tudi glede Kocbeka ne razhajava. Tu pač velja ponovno pribiti temeljno spoznavno načelo: kakšno mnenje ima kdo danes o tretji osebi, o tem odloča neizpodbitno samo on sam in nihče drug; saj to ni ne stvar spomina ne sklepanja, marveč je neposredna danost doživljanja samega, zoper katero ni ugovora in pred katerim se mora umakniti vsako nasprotno mnenje s sklicevanjem na morebitne pretekle spominske podatke. Škoda, da sem prehitro oddal rokopis in se nisem prej osebno pomenil, bi si bil prihranil ta popravek.

A. Trstenjak